

Kulttuuristartti – luovien kokeilujen kautta osallistujaksi

OSALLISTAMISSUUNNITELMA

Miten tavoittaa kulttuurin ei-kävijöitä kulttuurielämysten- ja kokemusten pariin?

Kirjoittajat: Merja Haukipuro, Jetta Huttunen ja Raisa Tasanto

Ylivieskan seutukuntayhdistys ja Kattilakosken kulttuuriosuuskunta
2020

Rahoittanut: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Ylivieskan seutukuntayhdistys ry., Kärsämäen kunta ja Ylivieskan kaupunki

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Toimintakentän kuvaus	4
3	Ei-kävijöiden osallistaminen	5
4	Eri väestöryhmien tavoittaminen	6
5	Suosittelut toimenpiteet	7
	5.1 Kuntien resurssien kasvattaminen	7
	5.2 Kulttuurituottajien ja kulttuuria tuottavien tahojen osallistaminen	8
	5.3 Kohderyhmien tavoittaminen ja aktivoiminen	8
	5.4 Uusien kävijöiden tavoittaminen	10
	5.5 Aukkaat mukaan toiminnan kehittämiseen	10
	5.6 Markkinointi ja tiedottaminen	11
6	Yhteenveto	12
	Lähteet	13
	Lisää luettavaa	13

1 Johdanto

Kulttuuristartti-hankkeen osallistamissuunnitelma tarjoaa toimintamallin, jolla vahvistetaan asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä taidelähtöisten ja kulttuuritoimintaan kutsuvien menetelmien avulla. Toimintamalli pyrkii madaltamaan esteitä kulttuuritoimintaan osallistumisen tieltä ja edistämään väestön mahdollisuuksia osallistua taidelähtöiseen toimintaan. Toimenpiteet vahvistavat väestön hyvinvointia ja terveyttä, luovat edellytyksiä alueen elinvoiman kehittymiselle sekä mahdollistavat työskentelyä taidealan ammattilaisille.

Kansainvälisen tutkimuksen perusteella on näyttöä taiteen ja taiteellisen toiminnan merkityksestä fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä osana hoitoa ja paranemista. Useat ulkomaiset tutkijat ovat korostaneet taidekokemuksen tarkastelun tärkeyttä taiteen vaikuttavuudesta keskusteltaessa.

Osallistuminen taide- ja kulttuuritoimintaan tarjoaa mahdollisuuksia, tukea ja resursseja edistää terveyttä ja hyvinvointia kokonaisvaltaisella tavalla jokapäiväisessä elämässä.¹

Kuntien vastuulla on jatkossakin hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä kuntien kulttuuritoiminta. Kunnat vahvistavat taiteen ja kulttuurin käyttöä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä laaja-alaisesti. Ne asettavat tavoitteet hyvinvointia ja terveyttä edistävälle taide- ja kulttuuritoiminnalle kuntastrategiassa, hyvinvoinnin ja kulttuurin suunnitelmissa sekä elinympäristöjen kehittämissuunnitelmissa. Tavoitteiden toteutumista seurataan osana kuntien hyvinvointikertomuksia ja strategista johtamista.²

Kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa korostetaan erityisesti väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia kulttuuritoimintaan sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamista kulttuuripalvelujen avulla. Lisäksi tässä painotetaan ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun sekä osallisuutta kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen. Kulttuuritoiminnan tavoitteena tulee olla eri väestöryhmien yhdenvertaisten mahdollisuuksien ja osallistumisen edistäminen.³

Osallistamissuunnitelma vastaa edellä mainittuihin valtakunnallisiin ja kuntatason tavoitteisiin lisätä kansalaisten hyvinvointia kulttuurin keinoin. Kulttuurin osallistamissuunnitelma on rakennettu Kulttuuristartti -hankkeessa tehtyjen luovien kokeilujen pohjalta.

Osallistamissuunnitelmassa määritellään, ketkä ovat alueen kulttuuripalveluiden ei-kävijöitä ja millaisin keinoin he tulevat osallisiksi.

1 Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa – mukaan lukien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Valtioneuvosto 2018.

2 Opetus- ja kulttuuriministeriö Maakunnilla ja kunnilla on vastuu parantaa taiteen ja kulttuurin saatavuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa 2018.

3 Finlex, Laki kuntien kulttuuritoiminnasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.

Suunnitelmassa vastataan seuraaviin kysymyksiin:

- > **Millaisia erilaisia syitä kulttuuripalveluiden ei-kävijyydelle on olemassa?**
- > **Millaista sisältöä eri kävijäryhmille voidaan tarjota?**
- > **Millaisin markkinoinnin keinoin eri kävijäryhmiä voidaan tavoittaa?**
- > **Millaisin tempauksin uusia kävijäryhmiä voidaan tavoitella?**
- > **Kuinka kävijät voidaan ottaa mukaan toiminnan kehittämiseen?**

Hankkeen tavoitteena on luoda uusia hyviä käytänteitä olemassa olevien kulttuuritoimijoiden käyttöön sekä lisätä kulttuuritoimijoiden ja yleisön välistä aitoa vuorovaikutusta. Tavoitteena on kehittää palveluita niin, että ne ovat paikkakunnan ominaislaatua heijastavia ja saavuttavat aiempaa laajemman yleisön. Toimenpiteiden tavoitteena on antaa paikallisille kulttuurituottajille uusia mahdollisuuksia kehittää palvelujaan ja yleisölle käyttää ääntään ja keinoja osallistua sekä aktivoitua mukaan kulttuuritoimintaan. Tavoitteena on myös varmistaa kulttuuripalveluiden pysyvyys alueella vahvistamalla niiden elinvoimaisuutta ja osallistavuutta.

2 Toimintakentän kuvaus

Osallistamissuunnitelmassa käsitellään kulttuuriin osallistumisen kehittämistä, kulttuurihyvinvoinnin edistämistä ja kulttuurikokemusten tuottamista pienten maaseutumaisien kuntien alueella. Hankkeen osallistamissuunnitelma kokeiluineen on tehty Kärsämäen ja Ylivieskan seudun alueella. Osallistamissuunnitelma tarjoaa hyviä käytäntöjä paikkakunnille, jotka sijaitsevat kasvukeskuksista katsoen periferiassa.

Kulttuuritoimijoina pienillä paikkakunnilla toimivat kunnat, tarjoten kulttuuri- ja kirjastopalveluja, sekä nuorisotoimen palveluja. Osassa kunnista toimii kulttuurituottaja tai jokin muu kulttuurituotannosta vastaava taho. Paikkakunnilla toimii moninainen joukko yhdistys- ja järjestötoimijoita, jotka tuottavat oman toimintansa puitteissa myös tapahtumia ja ohjelmaa. Myös yrittäjät toimivat alueella kulttuuripalveluja tarjoavina tahoina, erityisesti matkailupalvelujen tuottajat. Tukijoina ja rahoittajina seudulla toimivat pääasiassa kunnat, sekä alueelliset säätiöt ja rahastot.

Toimintakentän erityispiirteitä ovat syrjäisyys ja pitkän etäisyydet. Lisäksi kulttuurituotannon vähäiset resurssit ovat johtaneet siihen, että kulttuuritoiminta on paljolti vapaaehtoisten vastuulla. Toisaalta paikkakunnilla on kokoonsa nähden vireää kulttuurielämä, joka tuottaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta toiminnassa mukana oleville.

Kulttuuritoiminnan erityisinä haasteina ovat pienillä resursseilla tuotettujen pienten tapahtumien vähentyminen ja jopa katoaminen. Olisi löydettävä rohkeutta luoda uutta ja hakea rahoitusta hankkeille myös tavanomaisten kanavien ulkopuolelta. Myös erilaiset yhteistyökuviot alueen kuntien välillä sekä verkostoyhteistyö esimerkiksi lastenkulttuurin saralla laajentavat pienen kunnan kulttuurituotannon kenttää.

3 Ei-kävijöiden osallistaminen

Kulttuurin ja taiteen ei-kävijäksi voidaan lukea yleisö, joka ei ole löytänyt tietään juuri tietyn taiteen tai tietyn taidelaitoksen pariin. Vaihtoehtoisesti ei-kävijän voi rajata taiteeseen ylipäänsä negatiivisesti suhtautuvaan ja mahdollisimman epätodennäköiseen yleisöön.⁴ Ei-kävijöitä on monenlaisia ja syitä ei-kävijyydelle on lukuisia. Kärämäen ja Ylivieskan kulttuuritoiminnan näkökulmasta ei-kävijät ovat pääsääntöisesti henkilöitä, jotka eivät syystä tai toisesta osallistu alueella järjestettävään kulttuuritoimintaan.

Yksittäisiä syitä ei-kävijyydelle voivat olla perhetilanne (ruuhkavuodet) ja taloudellinen tilanne (liian korkeat pääsylippujen hinnat). Myös sosioekonominen asema vaikuttaa, kulttuuria ei koeta 'omaksi' tai se ei yksinkertaisesti kiinnosta. Etäisyydet ja välimatkat voivat olla liian pitkiä ja näin palvelujen saavutettavuus olla huono. Osallistumiseen voivat vaikuttaa myös uskonnollisen yhteisön asenteet sekä se, jos joku muu päättää yksilön puolesta hänen osallistumisestaan (esim. lapset, vanhukset, erityisryhmät). Osallistumisen kynnyksellä myös madaltuu mitä useammin kulttuuria käyttää ja kokemusmaailman myötä kulttuurinjano kasvaa ja kävijä haluaa monipuolisempaa, vaihtoehtoisempaa kulttuurikokemusta, joka haastaa kävijänsä.

Osallistumissuunnitelman kannalta on olennaista miettiä, mistä osallistumattomuus johtuu ja miten osallistumista voitaisiin edistää. Kulttuuripalvelua tai -tapahtumaa suunniteltaessa ja toteuttaessa tulee pohtia, miten osallistumiseen voisi kannustaa.

Ei-kävijöiden tavoittamiseen kannustaa se, että kulttuurin hyvinvointivaikutusten piiriin saataisiin entistä enemmän asukkaita. Lisäksi ei-kävijöiden tavoittaminen voi kasvattaa merkittävässä määrin tapahtumien yleisömääriä. Näin osallistumiseen kannustaminen voidaan nähdä osana markkinointia. Samalla mahdollisimman laaja osallistujakunta mahdollistaa monipuolisen kulttuuritarjonnan olemassaolon ja säilymisen alueella.

Yhteisöillä on usein enemmän vaikutusvaltaa kuin yksittäisellä ihmisellä, joten isompiinkin asioihin voidaan vaikuttaa yhteisön avulla. Yhteisöllisyyttä edistäviä asioita ovat muun muassa jaettu paikkaidentiteetti ja yhteinen historia. Lisäksi yhteisöllisyyttä vahvistaa turvalliseksi koettu ja positiivinen ilmapiiri sekä yhdessä tekeminen. Ensisijaisen tärkeää on miettiä, miten ei-kävijä saadaan osaksi yhteistä kokemusta ja yhteisöä sekä miten hän palaa positiivisena koetun kokemuksen pariin.

⁴ Barbosa, Belem & Brito, Pedro Quelhas 2012.

4 Eri väestöryhmien tavoittaminen

Kulttuuripalveluja suunniteltaessa ja toteuttaessa on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota niiden saavutettavuuteen ja tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin eri väestöryhmien näkökulmasta. Hankkeessa saatujen kokemusten mukaan kulttuuripalveluja kuluttavat erityisesti hyväkuntoiset seniorit ja työssäkäyvät koulutetut asukkaat sekä aktiivisten aikuisten mukana lapset. Vaikeammin saavutetaan nuoret, huonokuntoiset vanhukset ja syrjäytyneet. Lisäksi haasteena on alueella pitkät välimatkat, jolloin keskuskylällä järjestettyihin tapahtumiin osallistuminen on reuna-alueilta työlästä.

Hankkeen perusteella tapahtumat ja palvelut tulee a) kohdistaa eri ryhmille erikseen ja b) tarjota niitä laajasti alueen pitäjiin kaikkien väestöryhmien tavoittamiseksi.

Kulttuuripalvelujen kohdistaminen eri ryhmille > väestöryhmien käsittely kohderyhminä, joille räätälöidään mahdollisuuksia osallistua.

Kohderyhmiä ovat lapsiperheet ja lapset, nuoret, työikäiset, erityisryhmät, vastaeläköityneet ja ikäihmiset.

Kohderyhmän osallistamisessa mietitään lähestymistapoja, joilla ryhmä tavoitetaan parhaiten. Esimerkiksi omaishoidossa olevat vanhukset tavoitetaan omaishoitajien kautta (omaishoitajien yhdistykset), kouluikäiset lapset parhaiten opettajien ja vanhempien kautta. Syrjäytymisuhan olevat nuoret saadaan mukaan toimintaan mm. Etsivän nuorisotyön palvelujen kautta.

Osallistettavia ryhmiä ovat lapsiperheet ja lapset, nuoret, työikäiset, erityisryhmät, vastaeläköityneet ja ikäihmiset.

Kaikkien kohderyhmien osallistumisessa kannattaa miettiä lähestymistapaa, kenen kautta heihin ollaan yhteydessä, miten tavoitan kohderyhmän?

Mikä on sopivin aika, jolloin kohderyhmä pääsee paikalle?

Havaintona haasteellisista kohderyhmistä:

Osallistamisessa on mietittävä kenen ehdoilla osallistetaan ja huomioitava toteuttamistavassa ja materiaalivalinnoissa, että toiminta pystytään toteuttamaan joko kaikenikäisten lasten kanssa tai kohdennettuna tietyn ikäisille. Tässä on muistettava jos perheessä on eri-ikäisiä lapsia, ei vanhempi välttämättä tule paikalle, jos kaikki lapset eivät pääse. Kannattaa hyödyntää myös viikonloppuja tapahtumien järjestämisessä.

Alle kouluikäisten kanssa voi huomioida kerhojen jälkeisen aikataulun tai ihan pienten lasten ja vauvaikäisten kanssa aikatauluissa kannattaa huomioida kotona olevat vanhemmat, jolloin heidän kanssaan pääsee osallistumaan parhaiten esimerkiksi aamuisin ja päiväsaikaan.

Haasteellisessa kohderyhmässä kuten nuoret kannattaa varata joko mielekästä tekemistä tai kiinnostavaa esiintyjää.

Osallistamiseen kannattaa käyttää kohderyhmään kuuluvia mukana jo suunnitteluvaiheessa jos mahdollista. Ohjaajien kautta saa yhteyttä moneen kohderyhmään, haasteellista on tavoittaa sivukylillä asuvat. Heidän tavoittamiseen kannattaa jatkossa hyödyntää kyläyhdistyksiä, kyläkouluja, sosiaalista mediaa sekä ilmoitustauluja.

Esiintyjien ja luennoitsijoiden taltiointeja suunniteltaessa ja toteuttaessa kannattaa miettiä miten lähetys saataisiin esimerkiksi suoratoistettua jokaisen sivukylälläkin olevan ulottuville verkon kautta. Kulttuuria toteuttava taho voisi hyödyntää suoratoistoa myös poikkeustilanteissa, esimerkiksi vanhuksille ja mahdollisille muille kohderyhmille, jolloin he pääsisivät näkemään lähetyksen kotoa käsin. Tässä tallennusta tai vaihtoehtoisesti suoraa lähetystä voisi tehdä esimerkiksi esiintyjälle mahdollistetussa tilassa, kuten äänitysstudiolla.

Kun ihmisiin jaksetaan panostaa ja toteuttava taho miettii, miten he tulevat tutuksi, heidät saadaan pienistä kunnista ja kylistä mukaan. Nuoria kiinnostaa nykyhetkessä tunnetut mediakasvot luennoitsijoina, vloggaajat sekä artistit, jotka nekin ovat nuoren omasta mieltymyksestä riippuvaisia.

Kun kyseessä ei ole tunnettuja esiintyjä, voi käyttää sen hetkisiä trendejä tai arvomaailmaan pohjautuvaa tekemistä, henkilökohtaista yhteydenottoa, soittokierrosta avainhenkilöille sekä miettiä ihmisen arvomaailmaa ja yhteisöön kuulumista mainonnan suunnittelussa.

5 Suositellut toimenpiteet

Tässä luvussa esitellyt suositellut toimenpiteet perustuvat hankkeessa toteutettuihin luoviin kokeiluihin sekä asukkaille suunnatuille kulttuurikyselyihin. Luovat kokeilut toteutettiin Kärsämäellä ja Ylivieskassa testiryhmissä, joihin kutsuttiin mukaan niin sanottuja kulttuurin ei-kävijöitä. Kulttuuripalveluja testattiin ja ideoitiin yhdessä kulttuuria tuottavien tahojen kanssa. Mukana oli testiryhmiä, jotka koostuivat sekä vanhoista ja uusista kulttuurin kuluttajista. Kulttuuristartin parissa toteutettuihin tilaisuuksiin, tapahtumiin ja näyttelyihin osallistui yhteensä Ylivieskassa noin 900 henkilöä ja Kärsämäellä noin 600 henkilöä. Lisäksi hankkeessa toteutettiin syksyllä 2018 Ylivieskan seudulla ja Kärsämäen alueella kulttuurikysely, jota on käytetty luovien kokeilujen suunnittelutyön ja toteutuksen välineenä. Kulttuurikyselyn tulokset ovat nähtävillä esimerkiksi Ylivieskan kulttuuripalvelujen sivustolla. Kulttuurikyselyyn vastasi yhteensä 248 henkilöä.

[Kulttuurikyselyn tulokset Ylivieskan seutu](#)

[Kulttuurikyselyn tulokset Kärsämäki](#)

5.1 Kuntien resurssien kasvattaminen

Kuntien hyvinvointi- ja kulttuuripalvelut varaavat määrärahaa toiminnallisen kulttuurin toteuttamiseen. Aktivoidaan hyvinvointitoimijoita käyttämään ja omaksumaan kulttuuripalveluja osaksi perustoimintaa.

- Kaupungit/kunnat varaavat määrärahoja kuljetuskustannuksiin sekä kulttuurin ostopalveluihin ja kulttuurituottajan palkkaamiseen.
- Kulttuuria tuottavat tahot, yhdistystoimijat ja koulutusorganisaatiot neuvottelevat yhteistyöstä kulttuuripalvelujen tuottamisesta kunnan kanssa.
- Neuvottelut hyvinvointitoimijoiden kanssa vuosittaisista määrärahoista toiminnalliseen kulttuuriin.

5.2 Kulttuurituottajien ja kulttuuria tuottavien tahojen osallistaminen

- Kulttuuria tuottava taho aktivoi ja osallistaa kylätoimikuntia järjestämään kulttuuria sivukylillä.
- Vaihtoehtoisille kulttuurin tuottajille varataan määrärahoja kunnan yhdistysten ja valtion rahoituskanavien toimesta.
- Freelancertuottajat määrittelevät itse tapahtumille hinnan.
- Sopiva taho luo yhteistyöfoorumeita, joissa kulttuuripalvelujen tuotannosta sovitaan eri toimijoiden kanssa.
- Kulttuuria tuottava taho järjestää vuosittain palvelumuotoilun avoimen työpajan, jossa pohditaan kulttuuripalvelujen tuottamista ja yhteistyötä.
- Vapaaehtoisia palkitaan toimimaan uusien osallistujien aktivoimiseksi.

5.3 Kohderyhmien tavoittaminen ja aktivoiminen

- Eri ryhmien mahdollisuus kokea taidetta eri muodoissaan.
- Hyvinvointipalvelujen kuljetusten järjestäminen organisoidusti kulttuuritapahtumiin.
- Pääsylippujen/lippualennusten tarjoaminen ja tiedottaminen suoraan ei -kävijöille ja erityisryhmille.
- Liikuntarajoitteisten avustaminen siirtymässä tapahtumakohteisiin.
- Muistisairaiden ja heidän avustajiensa aktivointi mukaan tapahtumiin.
- Näkö- ja kuulovammaisten erityistarpeiden huomioiminen tapahtumatuotannossa
- Kuntoutettavien ja ohjaajien osallistumisen mahdollistaminen, esimerkiksi kulttuurituotantojen paketointi suoraan kohderyhmälle ja saavutettavuuden varmistaminen.
- Yhteydenotot kulttuuripalvelujen toteuttajilta hyvinvointipuolen esimiehille ja sitä kautta lähestytään hoiva- ja kotipalveluiden kautta vanhuksia / erityisryhmiä.
- Kunta järjestää kyyditystä tapahtumiin kohderyhmille, jotka asuvat kuntakeskuksen ulkopuolella ja joilla ei muuten ole mahdollisuutta käydä tapahtumissa.
- Liikunnan ja kulttuurin toteutus yhteistyöllä.
- Varhaiskasvatuksen ja vauvaikäisten, heidän vanhempien huomioiminen kulttuuripalvelujen suunnittelussa.
- Digitaalisuus ja pelillisuus huomioitavaa tapahtumien suunnittelussa.
- Suoratoiston eli striimauksen hyödyntäminen. Materiaali voi tulla valmiista tiedostosta tai se voidaan luoda reaaliaikaisesti esimerkiksi live-konsertista tai esimerkiksi web-kamerasta.

- Lisää huomioitavaa osallistamissuunnitelman tekijöiden tekemien omien havaintojen lisäksi suosituksessa.⁵

⁵ Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtioneuvosto 2018.

5.4 Uusien kävijöiden tavoittaminen

1) Kulttuuripalvelujen jalkautuminen erityisryhmien ja vaikeasti tavoitettavien henkilöiden pariin.

Kulttuuripalvelujen saavutettavuuden parantamiseksi tarjotaan matalan kynnyksen taidetapahtumia ja kulttuuritempauksia suoraan erityisille kohderyhmille. Tällaisia ovat mm. taidelähtöisiin menetelmiin perustuvat työpajat ja osallistavat taidetapahtumat, joita viedään esimerkiksi vanhusten palvelutaloihin, päiväkoteihin ja toimintakeskuksiin. Kohderyhmien tavoittamiseksi tehdään yhteistyötä kunnan hyvinvointipalvelujen, nuorisotyön, työllisyyspalvelujen kanssa.

2) Yhdistysten ja järjestöjen sitouttaminen kulttuuripalvelujen tuottajiksi.

Pienissä maaseutumaisissa kunnissa toimii yhdistyksiä ja järjestöjä, joissa on paljon aktiivisia jäseniä ja jotka tuottavat jäsenilleen erilaista toimintaa. Tällaisia ovat mm. kyläyhdistykset, eläkeläisten yhdistykset, SPR, metsästysseurat ja partio. Yhdistysten ja järjestöjen toiminnassa on mukana valtava määrä vapaaehtoisia. Yhdistystoimijat voidaan sitoa mukaan kulttuuripalvelujen tuotantoon ottamalla heidät mukaan kulttuuripalvelujen suunnittelun ja toteutukseen. Tärkeää tässä sitouttamisessa on aito dialogi, joka mahdollistaa yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia. Myös toiminnan resursointi on tärkeää, jotta syntyy tunne molemminpuolisesta hyödyistä. Esimerkiksi osallistava budjetointi, eli kuntalaisia ja yhdistystoimijoita aktivoiva palvelusuunnittelu, voi tuottaa uudenlaisia ideoita ja kulttuurituotantoja alueelle.

5.5 Asukkaat mukaan toiminnan kehittämiseen

Alueen kulttuurituotannon elävöittämiseksi ja kuntalaisten aktivoimiseksi kulttuuripuolen kehittämistarpeita tulee kartoittaa yhdessä asukkaiden, yhdistystoimijoiden ja kunnan kulttuuripalveluiden kanssa. Kulttuuripalvelujen suunnittelu ja toteutus voidaan avata kuntalaisille esimerkiksi vuosittaisissa yhteisissä suunnittelutyöpajoissa ja uusille ideoille suunnatuilla lisäresursseilla. Myös parin vuoden välein toteutettava kulttuurikysely lisää dialogia asukkaiden suuntaan ja auttaa kartoittamaan kuntalaisten erityisiä toiveita ja tarpeita kulttuuripalveluihin liittyen.

Lisäksi suunnittelussa hyväksi havaittuja toimenpiteitä:

- tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua kulttuuripalveluihin
- matalan kynnyksen toiminta
- dialogi
- osallistava budjetointi.

5.6 Markkinointi ja tiedottaminen

Markkinoinnissa ja tiedotteessa käytettävät kanavat:

- kuntatiedotteet
- ilmoitustaulut
- sosiaalinen media
- yhdistysten kautta
- suoraan tapahtumapaikoille
- maksuttomat tapahtumakalenterit perinteisten printtimedioiden digiversioissa, jolloin tapahtumat saa parilla sanalla myös printtimediaan
- tiedottaminen kotipalvelun kautta ikäihmisille
- tiedottaminen ohjaajien kautta eri ryhmille.

Markkinoinnissa on huomioitava lisäksi keinot, millä tavoin saavutetaan ei-kävijät, jotka eivät käytä sosiaalista mediaa tai printtimediaa. Ketkä ovat kontaktihenkilöt, joiden kautta tavoittaa ei-kävijät?

Pelkästään se, että ei-kävijöitä ihmisryhminä tunnustetaan, ei kuitenkaan riitä. Tietynlaiseen luokitteluun tai elämäntilanteeseen pohjaavan tunnistamisen lisäksi tulisi miettiä, mitä osallistumattomuus tarkoittaa ja millaista osallistumista halutaan edistää. Tiettyä tapahtumaa tai kulttuuripalvelua suunniteltaessa voisi jo suunnitteluvaiheessa miettiä asiaa siitä näkökulmasta, millaista osallistumista se edistää ja miten osallistumiseen voisi kannustaa; kannustaminen voidaan nähdä osana markkinointia.

Kaikki kunnat eivät hankkeen perusteella innostuneet kulttuuripassista, joten yksittäisten tapahtumien lippujen mahdollistamista ei-kävijöille tulisi jokaisessa kunnassa kokeilla, myös yhdistys/järjestötoimijat voisivat tarjota maksuttomia sisäänpääsyjä vähiten kulttuuria käyttäville kohderyhmille. Joskus korkea pääsymaksu voi olla syynä ettei osallistuta.

6 Yhteenveto

Luovissa osallistamisen kokeiluissa Ylivieskan seudulla kaikki kohderyhmät pystyivät osallistumaan omalla tavallaan kulttuuriin ja toiminnalliseen kuntouttavaan taide-elämykseen, kun heille oli ohjaus ja sopiva kulttuurimuoto valittu ryhmien toiveet huomioiden. Välimatkat luovat alueella haastetta monipuolisen kulttuurin tarjoamisessa periferiassa asuville. Markkinointiin ja henkilökohtaisen kontaktin ottamiseen avainhenkilöihin ja ei-kävijöihin kannattaa panostaa, sekä tapahtuminen ja elämysten vientiin mahdollisten kulttuurin kävijöiden luokse tai miettiä miten suhteellisen kaukaa tapahtumapaikalle tulevat motivoidaan liikkumaan, ellei kyyditysten järjestäminen ole mahdollista. Tarjottujen kulttuurisisältöjen tulisi kohdata osallistujien tarpeet. On tärkeää, että tapahtumissa ja tilaisuuksissa käy monipuolisesti väkeä. Kulttuuria toteuttavat tahot, myös yksittäiset taiteilijat voisivat järjestää valtavirrasta poikkeavia kulttuurikokemuksia, jolloin aktiivisesti kulttuuria käyttävät saisivat kulttuurikyselyssä toivottua vaihtoehtoisempaa ja monipuolisempaa kulttuurikokemusta.

Huomiota on kiinnitettävä etenkin taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen, jokaisella tulee olla oikeus kulttuuriin ja luovaan ilmaisuun.

Lähteet

Barbosa & Brito, Pedro Quelhas 2012: Do open day events develop art museum audiences? Viitattu 12.12.2019. *Museum Management and Curatorship* 27 (1), 17–23.

Centria 2018: Förenings KICK -hankkeen työkalut. Kokkola. Viitattu 24.1.2020.
<https://allegroink.fi/foreningar>

Finlex 2019: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Uusi kuntalaki. Viitattu 19.3.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Kattilakosken kulttuuriosuuskunta ja Ylivieskan seutukuntayhdistys ry. 2019: Kulttuurikyselyn tulokset. Viitattu 2.12.2019.

[Kulttuurikyselyn tulokset Kärsämäki](#)

[Kulttuurikyselyn tulokset Ylivieskan seutu](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018: Maakunnilla ja kunnilla on vastuu parantaa taiteen ja kulttuurin saatavuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Viitattu 23.2.2020.

https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maakunnilla-ja-kunnilla-on-vastuu-parantaa-taiteen-ja-kulttuurin-saatavuutta-sosiaali-ja-terveydenhuollossa

Valtioneuvosto 2018: Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa – mukaan lukien hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Prosenttiperiaatteen kärkihanke-esitys. Viitattu 19.3.2020.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161228/Prosenttiperiaatteen%20k%203%a4rkihanke-esitys.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lisää luettavaa

HUMAK. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015: Ei-kävijästä osalliseksi - Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla. Arto Lindholm.

<https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/11/Arto-Lindholm-ei-kavijasta-osalliseksi.pdf>

Jelli.fi – Tietoa Pohjois-Karjalan yhdistyksistä 2019: Osallisuusaineistoa. Pohjois-Karjala.

https://www.jelli.fi/yhdistykset_yhteistyossa/osallisuus/osallisuus-aineistoa/kirjallisuutta

Kampa-hanke 2018: Miten kuntalaisen osallistuminen tukee palveluita. Kokkola.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40925/978-951-39-5077-4.pdf?sequence=1>

KSL, Kansansivistysliitto 2017: Osallistavat menetelmät – vinkkejä ja virikkeitä kouluttajalle.

<https://www.ksl.fi/materiaaleja/julkaisut/osallistavat-menetelmat>

Kuntalehti 2018: Hallitus haluaa taiteen mukaan sotepalveluihin.

<https://kuntalehti.fi/uutiset/opetus-ja-kulttuuri/hallitus-haluaa-taiteen-mukaan-sote->

[palveluihin/?utm_source=Omakanta+pohdintaan+-+V%C3%A4kivaltaa+julkisella+alalla+-+Hallitus+haluaa+taiteen+soteen&utm_medium=email&utm_campaign=](#)

Oulun kaupunki 2016: Ikäihmisten asuminen ja yhteisöllisyys - Miten yhteisöllisyys voi tukea ikäihmisten toimintakykyisyyttä? Anna Haverinen. Oulu.

<https://docplayer.fi/29686474-Ikaihmisten-asuminen-ja-yhteisollisyys-miten-yhteisollisyys-voi-tukea-ikaihminen-toimintakykyisyytta.html>

Sitra 2018: Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista.

<https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin>

Opetus- ja kulttuuriministeriö

KULTTUURI-
STARTTI

